

JOANNA SMOLUK
WEŁADYSŁAWA ŁUCZKA-BAKUŁA
Akademia Rolnicza w Poznaniu

AKTUALNA SYTUACJA ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO W UNII EUROPEJSKIEJ I W POLSCE

1. Wprowadzenie

Produkcja żywności ekologicznej staje się coraz bardziej powszechnym zjawiskiem w światowej gospodarce rolnej. Proces ten spowodowany został wzrostem świadomości ekologicznej społeczeństw, które dostrzegają określone korzyści osiągnięte dzięki tej metodzie wytwarzania żywności. Wśród wspomnianych korzyści możemy wyróżnić [Łuczka-Bakuła 2003]:

- korzyści ekonomiczno-społeczne, m. in.: utrzymanie części miejsc pracy, zapobieganie migracji ludności ze wsi do miast, energooszczędność;
- korzyści środowiskowe związane z niskim stopniem obciążenia środowiska odpadami i nadmierną jego eksploatacją, zwiększaniem żyzności gleby i zapobieganie jej erozji oraz zachowaniem różnorodności biologicznej biocenozy;
- korzyści zdrowotne, takie jak bezpieczeństwo i wysoka wartość odżywcza żywności ekologicznej oraz pozytywny wpływ na środowisko nienaruszone przez ekologiczne gospodarowanie;
- korzyści etyczno-estetyczne, tj. zachowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego, a także kierowanie się zasadami etyki w stosunku do środowiska naturalnego.

Korzyści te mają ogromne znaczenie dla wielu dziedzin ludzkiego życia. Człowiek nie może tylko eksploatować środowisko, w którym żyje, musi z nim współistnieć. W ostatnim czasie, po kryzysach związanych z BSE czy nitrofenem, istotne znaczenia ma bezpieczeństwo żywności. Konsumenci preferują wolne od skażeń, produkty ekologiczne. Czynniki te sprawiają, że rozwój rolnictwa ekologicznego jest tak ważny nie tylko dla zachowania równowagi w przyrodzie, lecz również dla zdrowia człowieka.

Polska jest krajem o szczególnie dobrych warunkach dla rozwoju rolnictwa ekologicznego ze względu na niski stopień zanieczyszczenia środowiska naturalnego oraz stosowanie przez znaczną część rolników tradycyjnego, ekstensywnego sposobu gospodarowania. Ponieważ jednak do tej pory brak było odpowiednich warunków ekonomicznych dla jego rozwoju, konieczne stało się podjęcie kompleksowych działań w ramach polityki rolnej zmierzających do upowszechnienia metod ekologicznych, tak aby rozwój tego sposobu wytwarzania żywności stał się bardziej powszechny, w obliczu wzrostu popytu na ekoprodukty zarówno w kraju, jak i zagranicą. Przykładem dla Polski mogą stać się rozwiązania, zastosowane z dużym sukcesem w wielu krajach Unii Europejskiej.

2. Rolnictwo ekologiczne w Unii Europejskiej

W ostatnich dwóch dekadach, w krajach Unii Europejskiej pojawiło się olbrzymie zainteresowanie produkcją ekologiczną, co spowodowało pozytywne zmiany w przyroście liczby gospodarstw ekologicznych. Około 90% z nich powstało po 1992 roku, jako następstwo reformy MacSharryego¹ [Dabbert 2003]. Znacznie zwiększyła się też powierzchnia użytkowana przez gospodarstwa ekologiczne, szczególnie w porównaniu do krajów spoza UE.

Ogólnie w Europie zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego użytkowany jest obszar wielkości 4,8 mln ha. Najwięcej ziemi w ten sposób uprawiają Włochy, bo aż ok. 1,17 mln ha, Wielka Brytania (725 tys. ha) i Niemcy (prawie 700 tys. ha). W drugiej połowie lat 90. obszar gruntów zajmowanych przez rolnictwo ekologiczne zaczął wzrastać również w krajach kandydujących (do 0,5 mln ha), wśród których przodują Czechy (235 tys. ha). W krajach wysoko rozwiniętych spoza UE obszar ten wzrósł stosunkowo nieznacznie. Liderami są tu Szwajcaria i Norwegia użytkujące odpowiednio: 107 tys. ha i 35,5 tys. ha. Kraje Europy Wschodniej mają marginalne znaczenie w tej dziedzinie.

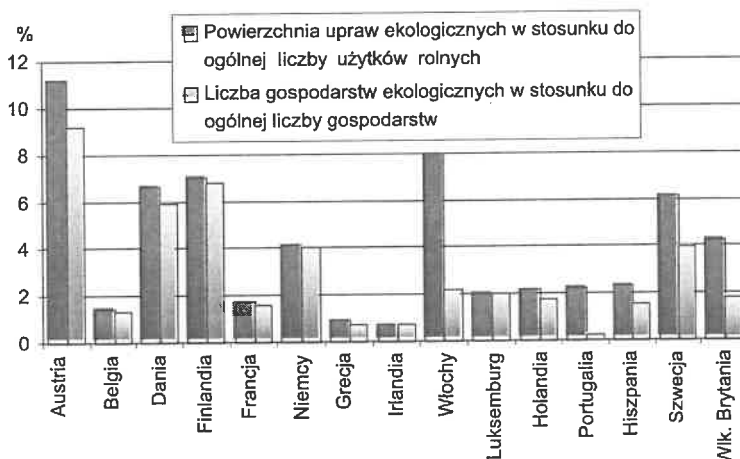
Średnio w krajach „piętnastki” udział powierzchni upraw ekologicznych w stosunku do ogólnej powierzchni użytków rolnych wynosi 3,51%. Największy udział ma Austria (11,6%), kolejne miejsca pod tym względem zajmują Włochy (8%), Finlandia (7%) i Szwecja (6,9%). Austria jest również krajem, który posiada największy udział gospodarstw ekologicznych (9,2%) w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych, wyprzedzając Finlandię (6,8%) i Danię (5,9%) (wykres 1). Średni wskaźnik dla Unii Europejskiej wynosi 1,99.

¹ Reforma MacSharryego dotyczyła między innymi przejścia od dopłat do cen rynkowych - do bezpośrednich dopłat do dochodów, cięcia dopłat do cen (zboża o 35% w ciągu 3 lat, wołowina o 15%). Wprowadziła także dopłaty bezpośrednie powiązane z „odlogowaniem” i poziomem produkcji w przeszłości oraz działania ukierunkowane na środowisko naturalne w rolnictwie, m. in. wsparcie dla rolnictwa ekologicznego.

Rozwój rolnictwa ekologicznego zależy w znacznej mierze od stanu rynku produktów ekologicznych, a w szczególności od poziomu popytu. Głównymi stymulatorami wzrostu popytu jest zwiększająca się świadomość ekologiczna konsumentów i czynniki związane z bezpieczeństwem żywności. Istotne znaczenie ma także wzrost dochodów i spadek ceny tych produktów. Przykładem dojrzałego rynku w zakresie ekoproduktów jest Dania. System oznaczeń duńskich produktów ekologicznych jest powszechnie znany wśród konsumentów i darzony zaufaniem. Większość tych produktów można nabyć w supermarketach. Badania przeprowadzone w 2000 roku, w 2 tys. duńskich gospodarstwach domowych wykazały, że konsumenci dokonują zmian w ilości i strukturze zakupów ekożywności, pod wpływem wzrostu dochodu i spadku ceny tej żywności. W szczególności zjawisko to dotyczy mięsa. Analiza wykazała, że spadek cen ekologicznie wytwarzanego mleka o 20%, spowodował wzrost popytu o 50%, co oznacza, że popyt na produkty ekologiczne charakteryzuje się dużą elastycznością cenową [Scialaba, Hattam 2003].

Wykres 1

Rolnictwo ekologiczne w krajach Unii Europejskiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Research Institute of Organic Agriculture.

Konsument, który decyduje się na zakup produktów ekologicznych, stawia pewne wymagania [Köppen 2000]:

- świadomy ekologicznie konsument musi mieć pewność, że produkt został wytworzony zgodnie z metodami rolnictwa ekologicznego – musi więc być odpowiednio oznakowany;
- produkt musi mieć odpowiednią jakość sensoryczną, tj. dobrze smakować, apetycznie wyglądać i być świeży;

- powinien być minimalnie przetworzony;
- powinny być to produkty wytwarzane w regionie, ze względu na duże przywiązanie Europejczyków do lokalnej społeczności;
- powinien być łatwo dostępny, tak aby konsument mógł go bez trudu nabyć.

Drugim elementem rynku jest podaż produktów ekologicznych. W Unii Europejskiej firmy zajmujące się przetwórstwem żywności ekologicznej, jak i jej sprzedaż są zainteresowane zwiększeniem podaży, by sprostać stale wzrastającemu popytowi. Hurtownicy i przetwórcy oferują producentom długoterminowe kontrakty, które gwarantują zyski na kolejne lata. Marża na produkty ekologiczne jest zazwyczaj niższa w krajach, w których są niższe koszty dystrybucji, jeżeli sprzedaż tych produktów odbywa się poprzez kanały przeznaczone głównie dla żywności konwencjonalnej (np. Austria, Dania). Zazwyczaj jednak produkty ekologiczne są sprzedawane przez alternatywne kanały, jakimi są: bezpośrednie dostawy rolnika do kupującego, sprzedaż z gospodarstwa, targowiska, sklepy z żywnością ekologiczną i supermarkety. Warto jednak zauważyć, że w niektórych krajach wzrosło w ostatnich latach znaczenie supermarketów. Na przykład w Wielkiej Brytanii większość produktów jest sprzedawana w sieci Tesco (ofertuje ona ponad 1200 produktów ekologicznych). W Niemczech ich sprzedaż prowadzi Edeka i Spar, we Włoszech Coop Italia i Esselunga, w mniejszym stopniu Billa - Standa i Carrefour. We Włoszech istnieje ponadto 38 specjalistycznych supermarketów z żywnością ekologiczną, które cieszą się coraz większym uznaniem wśród konsumentów.

Produkty ekologiczne mają coraz większy udział w rynku żywności. Na przykład udział ekologicznych owoców wynosi 8,7% kanadyjskiego rynku owoców, a w Niemczech udział ekologicznego mleka wynosi już 10% rynku mleka. W Danii sprzedaż ekologicznej żywności jest już na poziomie 3% całego rynku żywności. Natomiast udział ekologicznej kawy na unijnym rynku kawy kształtuje się na poziomie 0.5%. Przewiduje się, że wzrost rynku żywności ekologicznej będzie wynosił od 10-30% rocznie (w zależności od kraju) i będzie wykazywał stałą tendencję przez najbliższe lata osiągając w 2005 roku 5-10% udziału w rynku żywności [Scialaba, Hattam 2003].

Tabela 1 przedstawia wartość sprzedaży żywności ekologicznej i jej udział w rynku żywności w krajach europejskich. Najwyższą wartość sprzedaży osiągają Niemcy, choć najwyższy udział w rynku ma Dania. Różnice te związane są z wielkością kraju, potencjałem i liczbą ludności. Średni udział produktów ekologicznych w rynku europejskim kształtuje się między 2 a 2,5% Światowy rynek żywności ekologicznej był w 2001 roku szacowany na 20 mld euro.

Oferta żywności ekologicznej jest coraz bardziej różnorodna, co jest jednym z wyznaczników wchodzenia rynku we wstępną fazę dojrzałości. Ceny produ-

któw są zróżnicowane, a różnice w przypadku niektórych z nich sięgają 100% (tabela 2).

Tabela 1

Wartość sprzedaży produktów ekologicznych i ich udział w rynku żywności
(prognoza na rok 2003)

Kraj	Wartość w milionach euro	Udział rynkowy w %
Niemcy	2.8-3.1	1.7-2.2
Wielka Brytania	1.6-1.8	1.5-2.0
Włochy	1.3-1.4	1.0-1.5
Francja	1.2-1.3	1.0-1.5
Dania	0.3-0.4	2.2-2.7
Austria	0.3-0.4	2.0-2.5
Holandia	0.4-0.5	1.0-1.5
Szwecja	0.4-0.6	1.5-2.0
Belgia	0.2-0.3	1.0-1.5
Pozostałe kraje europejskie	0.8-0.9	–
Europa w sumie	10.0-11.0	2.0-2.5

Źródło: Według Dabberta (2003).

Tabela 2

Wielkość sprzedaży żywności ekologicznej i różnice cenowe
w stosunku do żywności konwencjonalnej we Włoszech w roku 2000

Produkty	Wielkość sprzedaży żywności ekologicznej	Średnie różnice cenowe w proc.
Zboża (w tonach)	435.939	70
Oliwa z oliwek (w tonach)	21.600	15
Warzywa, ziemniaki owoce (włącznie z orzeszkami ziemnymi) (w tonach)	332.401	50
Wino (w hektolitrach)	700.000	20
Mleko (w hektolitrach)	295.000	25
Wołowina (w tonach)	190	25
Wieprzowina (w tonach)	190	40
Drób (w tonach)	1350	100
Jajka (w milionach sztuk)	37,5	100

Źródło: R. Zanoli, D. Gabeli, R. Pinton, OMIARD: Organic market analysis. Rome 2001.

Dojrzały rynek europejski charakteryzuje się ścisłą współpracą między wytwórcami żywności, co pozwala osiągać wyższe efekty skali i redukować koszty, głównie koszty transportu. Przykładem takiej współpracy jest grupa producentów żywności ekologicznej Biopark z północno-wschodnich Niemiec. Organizacja ta skupia wytwórców głównie mięsa (wołowina, baranina) i mleka. Zrzeszenie Biopark powstało w 1991 roku jako wynik współpracy między rolnikami a naukowcami z Akademii Rolniczej w Berlinie. Po zjednoczeniu Niemiec poszukiwano sposobów na poprawę sytuacji rolnictwa byłej NRD oraz zagospodarowania tych terenów. Opracowano długofalową strategię działania, w rezultacie, której powstała nowoczesna organizacja z zarządem na czele. Rolnicy zgodzili się na ścisłą i stałą kontrolę, dzięki czemu zdobyli możliwość używania certyfikatu AGÖL², gwarantującego jakość i bezpieczeństwo żywności ekologicznej. Ułatwiło to zdobycie zaufania klientów. Przez cały czas zrzeszenie miało wsparcie ze strony władz (zwolnienie z opłat certyfikacyjnych) oraz naukowców (doradztwo).

Władze podejmowały różne działania, aby rozbudzić ekologiczną świadomość społeczeństwa. W 1994 roku BIOPARK był na tyle silną organizacją, że utworzono oddzielną spółkę zajmującą się wyłącznie sprzedażą i marketingiem - BioparkMarkt GmbH. W 1997 rozwinięto działalność w zachodnich regionach Niemiec. Dużym przyczynkiem do sukcesu BIOPARKU były też zapewne kryzysy żywnościowe związane z mięsem. Obecnie organizacja posiada własny znak jakości, który budzi powszechne zaufanie konsumentów, współpracuje z sieciami sklepów takimi jak Edeka Nord, Kaisers, Tegut, Marktauf oraz wytwórcami żywności jak Hipp i Alete [Köppen 2000].

3. Rolnictwo ekologiczne w Polsce

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się wzrost zainteresowania rolnictwem ekologicznym. W roku 1998 certyfikaty żywności ekologicznej posiadały 102 gospodarstwa ekologiczne, a pod kontrolą było w sumie 410. W roku 2000 liczba ta wzrosła do 1400, następnie w roku 2001 do 1900. W 2002 r. było 882 gospodarstwa posiadające certyfikat i 1095 w trakcie przedstawiania. Stanowiły one 0,1% wszystkich gospodarstw. Uprawy w tych gospodarstwach zajmowały 53.515 ha, czyli 0,36% ogólnej powierzchni użytków rolnych. W 2003 roku gospodarstw ekologicznych było w sumie 2286, z czego 1287 posiadało certyfikaty żywności ekologicznej.

Są to liczby zdecydowanie mniejsze niż w Unii Europejskiej, ale także w Czechach (powierzchnia upraw wynosi 235 tys. ha, tj. 5,09% wszystkich użytków oraz udział gospodarstw ekologicznych 2,37%).

---

2 Arbeitsgemeinschaft Ökologischer Landbau - organizacja zrzeszająca związki rolników ekologicznych w Niemczech, wydająca certyfikaty jakości żywności ekologicznej. Organizacja ta w 2002 roku zakończyła działalność.

Tabela 3

Liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce posiadających
certyfikaty w latach 1900-2001

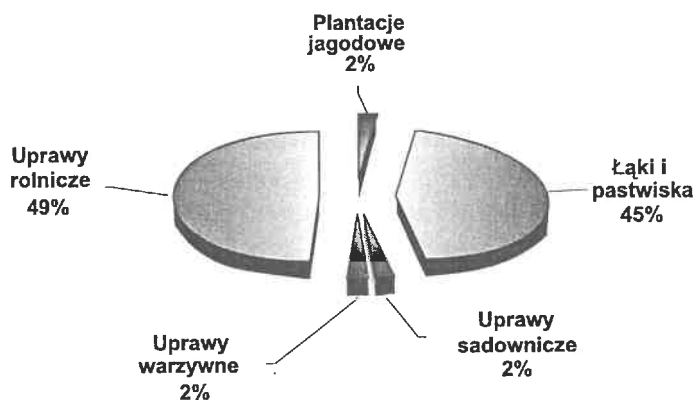
Rok	Liczba gospodarstw ekologicznych
1990	27
1991	49
1992	94
1993	194
1994	225
1995	235
1996	236
1997	207
1998	102
1999	231
2000	391
2001	640
2002	822
2003	1287

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji IJAR-S.

Większość gospodarstw znajduje się jest w centralnej Polsce w pobliżu dużych miast: Warszawy, Krakowa i Łodzi. Rolnicy nie specjalizują się, ich działalność opiera się zarówno na hodowli zwierząt, jak i na uprawie różnych gatunków roślin.

Rysunek 2

Procentowy udział upraw z certyfikatem i w trakcie przestawiania w 2002 r.

Źródło: Rolnictwo ekologiczne w Polsce w 2002 roku. Informacja Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Warszawa 2003.

Rynek żywności ekologicznej w Polsce jest w początkowej fazie rozwoju. Największy popyt jest na warzywa, owoce, nabiał i chleb. Koncentruje się on w województwach kujawsko-pomorskim, mazowieckim i łódzkim. Rynek w Polsce jest jednak zdolny przyjąć znacznie większą ilość produktów ekologicznych. Jak wykazują badania, ponad 40% konsumentów jest zainteresowanych kupnem takiej żywności [Runowski 1998]. Aby sprostać tym wymaganiom należy pokonać bariery rozwojowe, z których pierwszą jest brak zorganizowania się producentów żywności. Pojedynczy rolnik dostarcza na rynek małe partie towaru, dlatego też trudno jest stworzyć odpowiednią bazę przetwórczą. Kolejną barierą jest brak dobrze zorganizowanych kanałów dystrybucji. Producenci mogą dostarczać swoje wyroby jedynie do 20 hurtowni, głównie regionalnych i ponad 200 sklepów specjalistycznych. Oprócz tego w niektórych sklepach z żywnością konwencjonalną dostępne są też produkty ekologiczne.

4. Produkcja żywności ekologicznej szansą dla polskiego rolnictwa

W Polsce istnieją niewykorzystane dotychczas możliwości produkcyjne i przyrodnicze produkcji żywności ekologicznej. Za rozwojem rolnictwa ekologicznego w Polsce przemawiają głównie [Łuczka-Bakuła 1995]:

- istnienie nadwyżek siły roboczej w rolnictwie i wysokie ceny pozostałych czynników produkcji;
- przeciwdziałanie bezrobociu w regionach rolniczych;
- trudności ze zbytem żywności konwencjonalnej do Europy Zachodniej;
- łatwość przestawienia wielu gospodarstw ze względu na niski poziom stosowania środków chemicznych;
- istnienie regionów o stosunkowo małym zanieczyszczeniu;
- powstawanie klasy średniej, która może być potencjalnym odbiorcą żywności ekologicznej;
- rosnąca zachorowalność na alergię.

Opóźnienia w czasie w stosunku do innych państw, nie tylko Unii Europejskiej³, rodzą pilną potrzebę podjęcia wzmożonego wysiłku organizacyjnego i promocyjnego w celu pobudzenia zarówno podaży, jak i popytu w szerszym zakresie. Rolnictwo ekologiczne formalnie zaczęło funkcjonować w Polsce aż 16 lat temu. Jednak dopiero w 1998 r., na mocy Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, wprowadzone zostały dotacje do kosztów przeprowadzania kontroli gospodarstw ekologicznych. Główne wsparcie z budżetu pań-

³ Wspominane Czechy – lider wśród państw wstępujących do UE – mają znacznie większy niż Polska udział gospodarstw ekologicznych, choć gorsze warunki przyrodnicze. Działa tam system dopłat bezpośrednich do produkcji ekologicznej. Rząd wspiera również badania naukowe w tej dziedzinie, szkolenia, doradztwo, marketing i promocję rolnictwa ekologicznego.

stwa otrzymywały gospodarstwa będące w drugim roku kontrolowanego przestawiania na ekologiczne metody produkcji. W roku 1999 zmieniono regulacje wprowadzające dotacje bezpośrednie do hektara upraw ekologicznych oraz zwiększające pomoc dla gospodarstw w pierwszym roku przestawiania. W 2001 r. weszła w życie ustawa, która reguluje produkcję i obrót produktami ekologicznymi. Ustawa ta jest zharmonizowana z prawem unijnym. Można by się spodziewać, że spowoduje ona znaczny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych⁴. Do tej pory nie nastąpiło jednak wzmożone zainteresowanie rolników przestawianiem na ten rodzaj produkcji.

Szansą na rozpoczęcie produkcji żywności ekologicznej może być też korzystanie z programów rolno-środowiskowych. Zachęcają one rolników do prowadzenia gospodarki rolnej zgodnej z wymogami ochrony środowiska i krajobrazu, a rolnicy za uczestnictwo w takim programie otrzymują określone świadczenia pieniężne. Są one wdrażane we poszczególnych krajach członkowskich UE⁵ od 1993 r. na podstawie Rozporządzenia Rady EWG nr 2078/92. Jednym z celów programów rolno-środowiskowych jest zachęcanie do stosowania praktyk rolniczych koniecznych dla zachowania różnorodności biologicznej i struktury krajobrazów rolniczych. Rozpowszechnianie rolnictwa ekologicznego i integrowanego jest też jednym z celów tych programów. W Polsce programy rolno-środowiskowe będą realizowane w ramach programów SAPARD i Phare oraz w latach 2004-2006 w ramach Krajowego Programu Rolno-Środowiskowego, który stanowi część Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Realizację pilotażowego projektu rozpoczęto w roku 2001 w regionie warmińsko-mazurskim i podkarpackim [Niewęgłowska, Żurawski 2001].

Wszystkie te działania będą w stanie wpłynąć na wzrost zainteresowania ze strony rolników tylko wtedy, gdy będą odpowiednio rozpowszechniane. Ważnym czynnikiem jest wsparcie ze strony władz lokalnych w postaci odpowiedniego zaplecza doradczego i szkoleniowego. Nie można też zapominać o odpowiednich kampaniach informacyjnych, adresowanych do rolników, jak i do konsumentów. Musi też nastąpić rozwinięcie odpowiednich kanałów dystrybucji, co powinno usprawnić procesy logistyczne związane z żywnością ekologiczną.

Ważnym elementem działań służących upowszechnianiu rolnictwa powinno być tworzenie grup producenckich. Dobrym przykładem dla polskich rolników może być wspomniane już wschodnioniemieckie zrzeszenie BIOPARK. Na początku lat 90-tych kondycja tamtejszego rolnictwa była bardzo słaba. Indywidu-

⁴ Rząd przewiduje, że liczba gospodarstw ekologicznych będzie się podwajać co roku, by w 2005 r. osiągnąć udział w wys. 5% w ogólnej liczbie gospodarstw.

⁵ Programy muszą być wdrażane we wszystkich państwach członkowskich UE, ale nie są obowiązkowe dla rolników. Są wdrażane przez władze centralne lub regionalne. W proces wdrażania programów rolno-środowiskowych angażuje się agencje płatnicze pracujące na rzecz ministerstwa, służby doradcze i niezależne organizacje wspierające.

alne gospodarstwa praktycznie nie istniały, a państwowe były w znacznym stopniu zintensyfikowane. Przy współpracy specjalistów, władz i samych rolników udało się doskonale zagospodarować tamtejsze tereny rolnicze. Ważnym czynnikiem scalającym było współdziałanie w sferze informacji, współpraca przy opracowywaniu odpowiednich koncepcji marketingowych, kampanii promocyjnych, również wspieranie sprzedaży bezpośredniej, a z drugiej strony pozyskiwanie dużych sieci handlowych. Podobne organizacje mogą powstawać w Polsce, jednakże strategicznymi elementami organizacji takich przedsięwzięć powinna być wspomniana już współpraca z nauką oraz pomoc ze strony władz.

Producenci często obawiają się, że w kraju nie będzie odpowiednio dużego popytu na żywność ekologiczną. Rozwiązaniem mogłaby być odpowiednia promocja uświadamiająca społeczeństwo, jednakże zorganizowana przez same zrzeszenia rolników. Alternatywnym rynkiem zbytu są kraje, gdzie konsumenci są już świadomi ekologicznie i zgłaszają duże zapotrzebowanie na ekożywność (Wlk. Brytania, Niemcy). Do tej pory eksportuje zaledwie kilku polskich producentów, głównie czarne i czerwone porzeczki, jagody i ogórki konserwowe. Ta forma sprzedaży jest zatem niewykorzystana i wymaga rozpowszechnienia. Znalazienie zagranicznych partnerów handlowych, daje dużą szansę na rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce.

Przyszły rozwój rynku żywności ekologicznej zależy od wielu czynników, wśród których istotne znaczenie ma:

- dostępność struktury dystrybucyjnej (sortowanie, spedycja);
- tworzenie przez rolników ekologicznych sprawnie działających grup producenckich;
- marketing żywności ekologicznej;
- umiejętność dotarcia do nowych nabywców;
- poziom świadomości ekologicznej konsumentów;
- powszechność informacji o żywności ekologicznej i jej oznakowaniu.

5. Podsumowanie

Rolnictwo ekologiczne staje się w Europie coraz ważniejszą formą gospodarowania. Dzieje się tak ze względu na stale wzrastający popyt na ekoprodukty, jak również możliwość mniej intensywnego zagospodarowania terenów i alternatywne formy ich wykorzystania. Pod tym względem Polska posiada doskonałe warunki dla rozwoju tego typu rolnictwa.

Rolnictwo ekologiczne może być szczególnie ważne dla rozwoju niektórych obszarów marginalnych, jak wschodnie tereny kraju, regionów o wysokiej stopie bezrobocia, a także tych o charakterze rolniczym oraz regionów o dużych walorach turystycznych. Ekologizacja produkcji żywności w Polsce może prowadzić z jednej strony do ochrony walorów przyrodniczych, a z drugiej może stać się jedną z dróg optymalizacji rolnictwa.

LITERATURA

1. Dabbert S. (2003): Herausforderung Gesellschaft und Politik: Der Ökologische Landbau i Europa, Universität Hohenheim, s. 1-2.
2. Köppen D. (2000): Angewandte Agrarökologie in der umweltgerechten Landbewirtschaft. Universitätsdruckerei Rostock, s. 189-192, 204-215.
3. Łuczka-Bakuła W. (1995): Uwarunkowania produkcji i konsumpcji żywności ekologicznej. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. s. 118-119.
4. Łuczka-Bakuła W. (2003): Rolnictwo ekologiczne w Polsce w aspekcie integracji z Unią Europejską. *Ekonomia i środowisko*, nr 2, Białystok, s. 161-165.
5. Niewęgłowska G., Żurawski T. (2001): Program rolno-środowiskowy dla polskiego rolnictwa i możliwości jego realizacji. *Gospodarowanie na obszarach chronionych*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, s. 168-172.
6. Rolnictwo ekologiczne w Polsce w 2002 r. Informacja Inspekcji Jakości Handlowej Artykułami Rolno-Spożywczymi. Warszawa 2003, s. 11.
7. Runowski H. (1998): Szanse rozwojowe gospodarstw ekologicznych w aspekcie integracji z Unią Europejską. *Problemy integracji rolnictwa*, nr 4, s. 45-49.
8. Scialaba N., Hattam C. (2002): Organic agriculture environment and food security. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.
9. Zanolli R., Gabeli D., Pinton R. (2001): OMIARD. Organic market analysis. Rome.
10. Dane Research Institute of Organic Farming.

JOANNA SMOLUK, WŁADYSŁAWA ŁUCZKA-BAKUŁA
**AKTUALNA SYTUACJA ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO W UNII EUROPEJSKIEJ
I W POLSCE**

STRESZCZENIE

Rolnictwo ekologiczne staje się coraz ważniejszą metodą gospodarowania, szczególnie w krajach UE. Tamtejszy rynek żywności ekologicznej jest dosyć dojrzały, głównie dzięki stale wzrastającej świadomości ekologicznej konsumentów i wsparciu władz. Polska charakteryzuje się doskonałymi warunkami sprzyjającymi rozwojowi rolnictwa ekologicznego. Przede wszystkim środowisko jest w niewielkim stopniu zanieczyszczone, a rolnicy stosują niewiele nawozów sztucznych i pestycydów. Jednakże brak jest odpowiednich kanałów dystrybucji i pomocy doradczej ze strony władz. Dobrym wzorcem dla Polski powinny być działania podejmowane w krajach Unii Europejskiej, takie jak: pomoc finansowa i doradcza podczas organizacji grup producenckich, nawiązywanie współpracy z hurtownikami i sieciami supermarketów, w końcu prowadzenie kampanii społecznych pobudzających świadomość ekologiczną społeczeństwa. Alternatywnym rynkiem zbytu dla polskich producentów żywności ekologicznej powinien być rynek zachodnioeuropejski.

JOANNA SMOLUK, WŁADYSŁAWA ŁUCZKA-BAKUŁA

THE CURRENT SITUATION OF THE ORGANIC FARMING IN THE EUROPEAN UNION AND IN POLAND

SUMMARY

The organic agriculture is a developing method of farming in the EU. The market of ecological food in the EU is quite mature now, mainly due to the growing ecological consciousness of the consumers and the authorities support given to the ecological food producers. Poland has great conditions to extend this way of farming, because the environment is not damaged and farmers hardly use chemical fertilizers and pesticides. However, in Poland, there is a lack of well organized chain of distribution and authorities support in the area of the advisory service. The good example for Poland should be the activities undertaken in the EU countries, such as: advisory and financial support when creating the producers groups, starting cooperation with the wholesalers and supermarkets, eventually organizing social campaigns stimulating the consumers ecological awareness. The export to the Western Europe is an alternative market for polish ecological food producers.